

Teologi for Lægfolk

Hold 1. Basisår 2017-18: Kirkehistorie fra oldtid til nutid v/ Anders E. Nielsen

Lokale F. Søndag d. 25. febr. kl. 12.45-13.30 og 13.45-14.30. Middelalderen, den europæiske enhedskultur (IV/IV): Lægmandskristendom og kættere (RT s. 221-262; LW s. 59-72).

Lægmandskristendom

Fra og med Gregor den Store lægges sædemandslignelsen (Matth 13) til grund for standsforskellene inden for kirken: Munke / nonner > præsteskabet / de lærde > lægfolket

Lægfolkets opfattelse og tilegnelse af den kristne tro (fx Fadervor og trosbekendelsen som besværgelsesformular)

Bodssakramentets store betydning (IV. Laterankoncil, Rom 1215). Se TEKSTARK (1)

Fra kollektiv til individuel brug

'Lette' synder (*peccata venialia*) og dødssynder (*peccata mortalia*, 1 Joh 5,16: hovmod (*superbia*), misundelse (*invidia*), vrede (*ira*), griskhed (*avaritia*), tristhed (*tristitia*) / lede (*acedia*), grådighed (*gula*) og vellyst (*luxuria*)

Bodssakramentets tre faser: bekendelse – 'skadeserstatning' – tilgivelse

'Geografien' hensiddes død og grav: himmel – skærsild - helvede

Korstog (fra 1095 og 200 år frem) og pilgrimsrejser (fx ruten til Santiago de Compostella)

Bønnebøger og Rosenkrans (150 perler i afsnit á 10 perler mellem i alt 15 større perler). Se TEKSTARK (2)

Kirken og dens fjender: jøder og kættere (Sal 91,13 "Du kan træde på løve og slange, trampe på ungløve og øgle")

To typer fjender (if. Augustin, død 430): trusler udefra (forfølgelse) og indefra (falsk lære/praksis); en tredje fjende er Antikrist (2 Thess 2,4 if. Bernhard af Clairvaux, død 1153)

Kildeproblematikken: vi har helt overvejende kun magthavernes fremstillinger af sagen

Kirkens forhold til jøderne

Den bløde linje (Augustins tolkning af fort. om Kain og Abel) og Pave Eugen III.'s Bulle, *Sicut Iudeis*. Se TEKSTARK (3)

Den anti-judaistiske linje (IV Laterankoncil, Rom 1215); angreb på Talmud-traditionen (kommentar til GT). Se TEKSTARK (4)

Inkvisition og forfølgelse af kættere

Moderate afvigelser: Valdenserne (Petrus Valdes fromhedsprogram, 1100-tallet)

Radikale afvigelser: Katarerne, albigerne ("de rene", 1100-1300-tallet)

Middelalderens forsøg på dialog

Den franske munk Abelards *Samtale mellem en filosof, en jøde og en kristen*

Den spanske teolog, Lulls *Bogen om hedningen og de tre vise* (slutn. 1200-tallet)

TEKSTARK (februar-konventet)

(1) "Alle troende af begge køn, der er blevet gamle nok til, at de selv kan træffe beslutninger, må mindst én gang om året i hvert enkelt tilfælde bekende alle sine synder for sin egen præst så samvittighedsfuldt som muligt, og i tillæg hertil efter bedste evne bestræbe sig på at opfylde de pålagte bodshandlinger. Desuden må de i det mindste hver påske i ærefrygt modtage nadverens sakramente, hvis da ikke deres præst af en eller anden god grund har rådet dem til at lade være for en tid. Den, som ikke holder sig til disse bestemmelser har så længe, han lever, hindres i træde ind i kirken, og efter sin død nægtes en kristen begravelse"

(Uddrag fra Laterankoncillets tekst, her gengivet i fri fordansket oversættelse af citatet hos RT s. 225.)

(2) Ave Maria-bøn:

"Vi hilser dig Maria, fuld af nåde,
Velsignet er du blandt kvinder,
og velsignet er din livsfrugt Jesus
Hellige Maria, Guds mor,
Bed for os syndere nu og i vores dødstime. Amen
(jf. Luk 1,28 og 1,42)"

(RT s. 239 gengivet på dansk)

(3) "Ligesom det ikke er tilladt for jøderne at gøre noget andet i sine synagoger end det, loven tillader dem, bør de på den anden side heller ikke lide overlast, når de gør de ting, de har tilladelse til... Vi forordner, at ingen kristen skal bringe dem (jøderne) til dåben med vold og magt og mod deres egen vilje og deres eget ønske... Heller ikke skal nogen kristen uden grundlag i en dom fra de stedlige retsinstanter vove at skade eller dræbe jøder eller tage deres penge fra dem eller forandre på de privilegier, som de har oparbejdet, hvor de bor. Heller ikke skal nogen forstyrre dem med stokkeslag eller stenkastning, når de fejrer sin fester. ... Hvis der er nogen, som trods kendskab til bestemmelserne i dette dekret skulle driste sig til at handle i strid med det – måtte Gud bevare dem for at gøre det – så skal han miste sine æresbevisninger og sine opgaver (i kirken) og rammes af ekskommunikationens straf. Med mindre han har gjort op for sin synd gennem en tilstrækkelig mængde fyldestgørende gerninger" (TR s. 249, i dansk oversættelse).

(4) "Talmud er efter udsagn fra nyomvendte kristne skrevet ned af djævelens sønner i tiden efter Kristi fødsel. For at den skal nyde større autoritet, bliver den udgivet for at være en lovtekst, der i skriftlig og mundtlig form er blevet meddelt Moses. Den indeholder mange kætterier og vildfarelser. De strider ikke alene mod Det Nye Testamente, men også mod Det Gamle Testamente. Desuden mod god skik og sund fornuft. Dette er vildfarelser, der ikke kan forsvares gennem nogen form for fortolkning på den måde, det gentagne gange er sket i jødernes nærvær". (Pave Benedikt XIII's *Jødebulle* fra 1415; TR s. 251, her i dansk gengivelse)